

(Jen stručný nástin) vývoje pravopisu a pozice Albertiho spisu *Grammatichetta*

1. Grafia – ortografia / písmo – pravopis – etymologický / fonetický (fonologický)

a) L'homme entra dans la maison.

b) L'uomo entrò nella casa.

c) I ragazzi hanno tutto ciò che chiedono (h = 1. etymologické, 2. diakritický význam)

fonemi omografi, např. /e/, /ɛ/ = **e**

fonemi eterografi, např. /k/ = **c, ch**

2. Vývoj písma/pravopisu od počátků italštiny po vynález knihtisku

a) jedna věc je písmo - *scripta* (mladší římská kurzíva, la scripta beneventana, la minuscola cancelleresca atd. – předmětem paleografie, srov. Hana Pátková, *Česká středověká paleografie*, Veduta 2008)

b) druhá věc je zavedení *nových písmen/znaků* pro *nové fonémy* (vzhledem k latinské abecedě), např.:

1) /ts/ - /dz/ - /tʃ/ - /dʒ/

2) /ʃ/ - /ɲ/ - /ʎ/

3) /k/

Tyto fonémy jsou už nějakým způsobem zapisovány od 6. století (doklad *Codice Diplomatico Longobardo*, 6. – 8. století); v dalších stoletích pak značná oscilace: „...estrema fluidità grafica delle scritture volgari e del loro continuo oscillare fra soluzioni di resa ora etimologica ora fonetica di uno stesso suono...” (N. Maraschio, Grafia e ortografia. In *Storia della lingua italiana. I I luoghi della codificazione*, Einaudi 1993, s. 157).

ad 1) z, cz, c, tztz (*pettzo*, CDL, Lucca r. 740), ç (prosadí se pak od 12. století a je pevnou součástí Petrarkova pravopisu, např. *ançi, allegreçça*)

ad 2) sc, gn/ni, gl, lgl, lli,

ad 3) k (viz *sao ko kelle terre...*), c, ch jako primární digraf pro /k/, tedy např. i *locho, chui* (později diferenciace *co/ca/cu – che/chi*)

3. Albertiho rukopis – text *Grammatichetty* je podobně jako Petrarca, Boccaccio aj. *autorským rukopisem* (autografo), tj. psán vlastní rukou (vedle toho existují i kopie, které pořídili různí písaři), s vlastním – dosud tedy nenormalizovaným – pravopisem, kterému věnuje první stránky spisku.

- Výsledná podoba textu *kritického vydání* je vždy pokus o standardizaci, normalizaci (nejen pravopisnou, ale i celkovou, viz níže)

- Právě /k/ a /g/ vs. /tʃ/ - /dʒ/ je u Albertiho problematická.

- Kritická edice G. Patoty zasahuje např. takto:

- chio ami. tu. lui ami = ch'io ami tu <ami> lui ami

- uerroui = verrovvi

- zachovává *ch* tam, kde je v rukopisu (a zde je nejednotné), např. *opuscholo*

- naopak restituuje *gh* tam, kde v rkp není (najdeme tam luogi, traggi, ...), pravděpodobně proto, že Alberti měl sice dvojici c/ch, ale pro g neměl g/gh, ale dvě varianty téhož grafému g